

УДК 342:347.4:346.3:340.5

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.11>

Б. П. Сірко

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри соціального адміністрування та гуманірних комунікацій
Чернівецького інституту
Міжнародного гуманітарного університету

МИТНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

Статтю присвячено аналізу правових основ митного представництва, пов'язаного з наданням митних послуг з декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України. Автором здійснюється порівняльний аналіз відповідних положень Митного кодексу України та Митного кодексу ЄС. В результаті порівняння автор робить висновок про застосування різних підходів до регулювання діяльності митних представників. Зокрема, законодавство ЄС використовує конструкцію з двох типів представництва – пряме та непряме. В Україні такого поділу немає, і всі митні представники, здійснюючи діяльність від імені та в інтересах інших осіб, несуть відповідальність таким чином, ніби вони діють від власного імені. Автор робить висновок, про необґрунтованість такої відповідальності. Такий підхід, зокрема надмірне навантаження на митних представників, суперечить основним принципам здійснення підприємницької діяльності. Автор наголошує на необхідності реформування інституту представництва, зокрема необхідності приведення його до стандартів ЄС. Аналізується проєкт закону щодо внесення змін до Митного кодексу України з метою його адаптації до вимог Митного кодексу ЄС, який розглядається Верховною Радою України. В законопроєкті переглядаються основні поняття інституту представництва, зокрема концепцію митного представника, декларанта, більш чітко розмежовуються їхні обов'язки та відповідальність. Крім того, заплановано суттєві зміни до правового регулювання митної брокерської діяльності, яка є основою для митного представництва в Україні. Констатується, що така діяльність буде більш регульованою з боку держави, особливо в контексті доступу до ринку митних брокерських послуг в Україні. Однак завдяки змінам може зменшитися фінансовий тягар на надавачів таких послуг.

Ключові слова: митне представництво, митний представник, декларант, митний брокер, уповноважена особа, пряме представництво, непряме представництво.

Постановка проблеми. Митне представництво – затребуваний вид послуг у галузі митної справи, вигідний як для їх надавачів та споживачів, так і для митних органів, оскільки залучення до складних процесів митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, підготовлених, кваліфікованих та досвічених суб'єктів скорочує час митних формальностей, мінімізує помилки, викликані недостатністю знань чи навичків та в цілому покращує комунікацію між бізнесом та митною адміністрацією. Разом із тим якість надання таких послуг залежить

не лише від компетентності осіб, що надають представницькі послуги в галузі митної справи. Стан правового регулювання також є запорукою того, ринок цих послуг буде стабільно розвиватися. Із набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС активізувалися процеси гармонізації митного законодавства та наближення його до європейських стандартів. Інститут митного представництва не став винятком. Наразі підходи до регулювання зазначеної діяльності суттєво відрізняються, що вимагає детального вивчення основних напрямків подальшого реформування інституту представництва в митні справи

з метою його гармонізації з принципами, прийнятими в ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема митного представництва в різні часи цікавила науковців. Варта уваги робота В.В. Прокопенка «Представництво в державній митній справі», яке розглядається автором з точки зору зв'язку юрисдикційною та неюрисдикційною діяльністю [1]. І.В. Міщенко піднімала окремі питання діяльності митних брокерів в Україні [2; 3]. Д.А. Біленець торкалась деяких аспектів діяльності митних брокерів [4]. Разом із тим дослідження цієї теми саме в контексті євроінтеграційних зрушень, наразі бракує.

Мета статті полягає в з'ясуванні основних невідповідностей між правовим регулюванням діяльності митних посередників в Україні та ЄС, а так само визначенні основних напрямки для її подальшого реформування.

Виклад основного матеріалу. Термін представництво має, очевидно, цивільно-правове коріння, хоча поширився чи не на всі сфери соціального життя, громадської та державної діяльності. Законне представництво, процесуальне представництво, агентська діяльність як комерційне представництво – лише кілька прикладів широкого застосування цієї багатогранної правової категорії. Митна справа не стала винятком та також оперує цим поняттям. В цьому немає нічого дивного, адже митне право за своєю структурою представляє собою багатопланове явище комплексного характеру, а тому й суспільні відносини у сфері митної справи можуть бути поділені на групи, що відрізняються значною специфікою та регулюються нормами різних галузей права [5, с. 13]. Про це писав професор Є.В. Додін двадцять років тому, і це твердження все ще є актуальним сьогодні. Як зазначає І.В. Міщенко, в рамках митного регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з переміщенням товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, договірне регулювання міцно зайняло свою нішу [6, с. 58]. Тому запозичення цивільно-правових підходів для реалізації митної справи має цілком логічне пояснення.

Отже, зазначена цивільно-правова категорія, тобто представництво, згадується в Митному кодексі (далі – МК) України в кількох аспектах.

Перший – в контексті провадження у справах про порушення митних правил – пов'язаний із діяльністю представників осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб. Їх правовий статус передбачений ст. 499 МК України. В цю групу ми не включили захисників через специфіку виконуваних ними функцій та здебільшого спеціальне регулювання нормами Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Хоча по суті це теж є різновидом представництва.

Другий – в цьому ж контексті – стосується участі у провадженні представників митного органу (ст. 501 МК України).

Третій – в контексті здійснення позитивної митної діяльності (митного контролю, митного оформлення тощо) – включає діяльність таких суб'єктів, як уповноважені особи (представники). Їх визначення дається в п. 63 ст. 4 МК України [7].

До предмету нашого дослідження входить саме третя група представників, оскільки всі види представництва в рамках провадження (процесу) будь-якої природи мають багато спільних рис та ґрунтуються на схожих принципах. Крім того, в контексті гармонізації українського митного законодавства із законодавством ЄС, дослідження так званого юрисдикційного представництва не матиме сенсу, оскільки питання митних правопорушень та притягнення до відповідальності за них віднесено до компетенції країн-членів ЄС, а не до союзних інституцій та відповідно врегульовані їхнім національним законодавством. Іншими словами, можна стверджувати, що такі питання не гармонізовані в рамках самого ЄС.

Отже, в МК України поняття митного представництва відсутнє. МК ЄС, хоч і містить окрему однойменну главу, однак визначення цьому поняттю також не дає. Обидва кодекси визначають саме поняття представника.

Уповноважена особа (представник) за МК України – це особа, яка на підставі

договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом вчиняти дії, пов'язані з проведенням митних формальностей, щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта (п. 63 ст. 4) [7].

Відповідно до п. 6 статті 5 МК ЄС митний представник – це будь-яка особа, призначена іншою особою для виконання дій та формальностей, передбачених митним законодавством, у відносинах з митними органами [8]. Крім діяльності, безпосередньо пов'язаної з представництвом клієнта перед третіми особами, митний представник може також виступати в ролі торгового посередника [9, с. 20].

Уже на рівні визначень можна знайти суттєві відмінності. Українське законодавство більш звужено характеризує цього суб'єкта, оскільки представник (в аспекті митного представництва) в Україні може представляти інтереси лише декларанта. В цей же час МК ЄС не обмежує коло тих, в чиїх інтересах може діяти представник. Наразі проблема набагато глибше, ніж просто коло осіб, яких можуть представляти в Україні. Для її розуміння варто глибше зануритися в митне представництво ЄС.

Так, стаття 18 МК ЄС встановлює, що митне представництво може бути прямим або непрямим. Прямий митний представник діє від імені та за дорученням іншої особи, в той час коли непрямий митний представник діє від свого імені, але за дорученням іншої особи [8]. Ключова відмінність між прямим і непрямим представництвом полягає в тому, що оскільки непрямий представник діє від свого імені, він несе солідарну відповідальність за будь-який митний борг. Непряме представництво створює більший ризик для митного представника [10].

Річ у тому, що відповідно до ч. 3 ст. 77 МК ЄС, відповідальність за сплату митного боргу несе декларант. У свою чергу, декларантом, відповідно, є особа, яка подає митну декларацію або інший еквівалентний документ митному органу від свого імені, або особа, від імені якої подається така декларація чи повідомлення (п. 15 ст. 5 МК ЄС) [8]. Іншими словами, непрямий

митний представник, подаючи декларацію від свого імені, хоча і в інтересах іншої особи, стає декларантом, а значить і бере відповідальність за сплати митного боргу. Справедливості заради відзначмо, що особа, в інтересах якої подається митна декларація непрямим представником, несе солідарну відповідальність за митний борг разом із представником.

Маючи вибір, і митний представник, і особа, яку він представляє, віддали б перевагу відносинам прямого представництва. Однак існують ситуації за замовчуванням, коли непряме представництво є єдиним варіантом. Найпоширенішим прикладом, коли потрібен непрямий представник, є ситуація, коли особа (економічний оператор) не має реєстрації в країні імпорту [10].

Тож, повертаючись до співвідношення понять «декларант» і «представник», які відокремлюються один від одного в українському законодавстві, можемо зробити висновок, що в МК ЄС ці поняття, а точніше суб'єкти, яких вони позначають, співпадають з точки зору їх статусу, зокрема прав, обов'язків та відповідальності, у випадку непрямого представництва. МК ЄС не використовує конструкцію, прийнятну для МК України «декларант або уповноважена ним особа (представник)». Тому очевидно, що повноваження декларанта, передбачені МК ЄС, поширюються і на непрямого представника. Ті ж повноваження, які стосуються тільки представників, адресовані кодексом саме їм. Наприклад, ст. 19 МК ЄС зобов'язує митного представника заявити митним органам, що він діє від імені особи, яку представляє, і зазначити, чи є це представництво прямим або непрямим. Особи, які не заявляють, що вони діють як митні представники, або заявляють, що вони діють як митні представники, не маючи на це повноважень, вважаються такими, що діють від свого імені та за власним дорученням [8].

Підхід, застосований до визначення статусу представників в МК України, суттєво відрізняється від європейського. МК України немає поділу на пряме і непряме представництво. МК України чітко визначає, хто може бути декларантом і в яких випадках.

Аналіз ст. 265 МК України дає підстави стверджувати, що за наявності зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом України, при переміщенні товарів через митний кордон України або при зміні їх митного режиму, декларантом є зазначений резидент. У переважній більшості випадків це власник переміщуваних товарів. В інших випадках, судячи з усього, за відсутності такого договору, декларантом є особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів юридично значущі дії від свого імені. Крім того, в цій статті зазначено, що декларант має право здійснювати декларування товарів самостійно або уповноважувати інших осіб, тобто представників, на здійснення декларування від свого імені. При цьому згідно з ч. 5 ст. 266 МК України особа, уповноважена на декларування товарів від імені декларанта, тобто по суті представник, має такі самі обов'язки, права і несе таку саму відповідальність, що й декларант [7].

Навіть поверхневий огляд обов'язків декларанта, а значить і його представника, закріплених у ст. 266 МК України, свідчить про незахищеність інтересів митних представників. По-перше, вони повністю залежні від інформації та відомостей, наданих декларантами. Якість цієї інформації напряду впливає на юридичні наслідки для представника (він може бути притягнений до адміністративної відповідальності за заявлення неточних відомостей у митній декларації). По-друге, деякі обов'язки митного представника виходять за межі власне представництва і мають всі ознаки поручительства, що має зовсім іншу природу. Мова йде про обов'язок сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату, а також сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи. Більше того, ч. 1 ст. 293 МК України встановлює наступне: «Якщо декларування товарів здійснюється особою, уповноваженою на це декларантом, на таку особу покладається обов'язок із сплати митних платежів солідарно з декларантом» [7]. Такий підхід до розмежування, а фактично об'єднання, відповідальності митного представника та декларанта дійсно охоплюється кон-

цепцією договору поруки відповідно до ст. 553 Цивільного кодексу України [11]. Хоча визначення митного представника (уповноваженої особи), подане в МК України, чітко передбачає укладення саме договору доручення, в якому немає жодної згадки про солідарну відповідальність сторін за фінансовими зобов'язаннями поручителя.

Іншими словами, якщо використувати мову МК ЄС, то в Україні формально застосовується пряме представництво, коли представник діє від імені та в інтересах декларанта, а фактично виконує обов'язки непрямого представника, несучи солідарну відповідальність за митний борг перед митними органами. Такий підхід ставить українських представників, чії функції виконують митні брокери, у не вигідне становище у порівнянні з європейськими, та гальмує розвиток ринку митних послуг. Крім того, що представники повинні бути кваліфікованими експертами в галузі митного декларування та інших сфер митного законодавства, чинник платоспроможності відіграє в даному випадку не останню роль.

Митне представництво - це діяльність, яка має всі ознаки підприємництва, тобто націлена на отримання економічної вигоди (прибутку) [12, с. 34]. Підприємництво за українським законодавством - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [13]. Елемент ризику вбудований в концепцію підприємництва за визначенням. Однак, одна справа нести свої власні ризики, інша - відповідати за зобов'язаннями третіх осіб. За аналогією із законодавством ЄС, МК України також повинен надавати можливість декларантам та їх представникам обирати тип представництва та, відповідно, обсяг відповідальності останніх.

Справедливості заради слід відзначити, що у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» №10411

від 16.01.2024 р. Інститут представництва за цим проектом повністю пропонується адаптувати до чинних вимог ЄС. Зокрема, уточнюється визначення поняття «декларант», який визначається як особа, яка здійснює декларування від власного імені, або особа, від імені якої здійснюється декларування [14]. Тобто ключовим чинником у даному визначенні є те, від чийого імені подаватиметься декларація. Власне особа, зазначена в декларації я буде нести весь тягар відповідальності, зокрема за сплату митних платежів. Крім того, за аналогією з МК ЄС представництво також пропонується поділяти на пряме і непряме, з такими самим наслідками, в тому числі щодо митного боргу, які передбачені європейським актом. Крім того, зміниться і визначення самого поняття «митний представник», під яким розумітиметься особа, яка на підставі правочину уповноважена іншою особою на виконання необхідних дій і митних формальностей, визначених законодавством України з питань митної справи, у рамках взаємовідносин такої іншої особи з митними органами [14]. Як бачимо, тип угоди, яка укладається між представником та особою, яку він представляє, не конкретизується, даючи свободу організувати свою взаємодію на власний розсуд.

За умови затвердження даного законопроекту ринок послуг в галузі митного представництва значно зміниться, оскільки проект суттєво реформує підходи до провадження діяльності митних брокерів – основних учасників цього ринку. Так, відповідно до цього проекту митний представник має право здійснювати декларування товарів в інтересах іншої особи за умови наявності авторизації на провадження митної брокерської діяльності [14]. На сьогоднішній день митні брокери набувають права провадити свою діяльність за умови отримання дозволу від Державної митної служби України. Наразі назва «дозвіл» не відповідає фактичній процедурі допуску до суб'єктів провадження діяльності. Фактично така процедура зводиться до реєстрації таких суб'єктів шляхом внесення їх до відпо-

відного реєстру. Підтвердження цьому дає Наказ Мінфіна «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності» від 27.09.2021 № 517: «Дозвіл надається шляхом автоматичного присвоєння підприємству, яке подало заяву про надання Дозволу, реєстраційного номера митного брокера та включення цього митного брокера до Реєстру» [15]. Фактично, окрім подання заяви, жодних вимог до потенційного митного брокера не вимагається, тому вважати це дозвільним порядком допуску немає підстав. За законопроектом на провадження митної брокерської діяльності необхідно буде отримати авторизацію. Фактично, це той же дозвіл (authorisation в перекладі з англійської означає в т.ч. дозвіл), однак вимоги до його отримання посиляться.

Так, авторизація на провадження митної брокерської діяльності надаватиметься підприємству, яке відповідає таким критеріям:

1) дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутності фактів притягнення до кримінальної відповідальності;

2) підприємство має працівника, відповідального за митні питання;

3) на працівника, відповідального за митні питання, повинні бути покладені, зокрема, але не виключно такі обов'язки:

а) взаємодія з митними органами з питань відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання авторизації;

б) проведення самостійного контролю за дотриманням підприємством відповідності критеріям та/або умовам надання авторизації та умовам, визначеним такою авторизацією;

в) невідкладне інформування митних органів про зміни в діяльності підприємства, що мають значення для проведення оцінки відповідності, в тому числі щодо втрати або передання іншій особі права користування відповідним об'єктом підприємства, виникнення подій та/або обставин, що можуть мати вплив на дотримання підприємством відповідності критеріям та/або умовам надання авторизації, та умов, визначених такою авторизацією;

г) вжиття заходів до недопущення здійснення операцій із товарами та/або підприємствами, до яких застосовані санкції відповідно до Закону України «Про санкції» [15].

Як бачимо, діяльність митного брокера в перспективні стане більш суворо регульованою. До слова, в ЄС, незважаючи на всі зусилля зі стандартизації, національні відмінності у країнах-членах ЄС, є значними. Наприклад, у Болгарії з 2013 року діяльність митних представників була звільнена від будь-яких державного регулювання, а сьогодні регулятором є сам лише на ринок і конкуренція. Митниця контролює лише те, чи належним чином оформлена довіреність на митного представника з усіма правами та обов'язками, що з цього випливають. Надання послуг митного брокера в Литві можливе лише особою, яка повинна відповідати вимогам, викладеним у статтях 39 (а) та (d) МК ЄС (відсутність будь-яких серйозних порушень та вимог професійної кваліфікації), а також має ідентифікаційний номер, виданий митницею [16].

Висновки. Інститут митного представництва в Україні, за винятком представництва в рамках провадження у справах про порушення митних правил, потребує перегляду та оновлення не лише з точки зору приведення його у відповідність до стандартів ЄС, а й в контексті встановлення більш справедливого та ефективного регулювання ринку таких послуг. Покладення на митних посередників тягаря відповідальності за митні платежі, не сплачені особою, яка дійсно повинна їх сплатити, захищає лише інтереси держави, нехтуючи інтересами приватного сектору, ставлячи під сумнів належну реалізацію таких принципів підприємницької діяльності, як економічна зацікавленість, еквівалентність обміну та ризикованість. Оновлення правових засад діяльності митних представників, зокрема надання їм можливості самостійно обирати ступінь залученості в представницькі відносини, а разом із тим і обсяги відповідальності, навіть на фоні посилення регуляторної складової, сприятиме розвитку цього напрямку митної діяльності, збільшенню

реальної конкуренції між учасниками ринку, що однозначно позитивно позначиться на якості послуг та комунікації між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами.

Список використаної літератури:

1. Прокопенко В.В. Представництво в державній митній справі. *Правова позиція*. 2019. № 1 (22) С. 44–50. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2019/1/7.pdf>
2. Міщенко І.В. Деякі питання правового статусу митних посередників в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Т. 10. Одеса: Юрид. л-ра, 2011. С. 345–350. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ccab8991-e1bd-4b70-8c7c-697c50d53ab2/content>
3. Міщенко І.В. Проблемні аспекти організації та провадження діяльності митного брокера в контексті дерегуляції господарської діяльності України. *Митна справа*. 2015. № 5. С. 29–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2015_5_7
4. Біленець Д.А. Митний брокер як суб'єкт господарської діяльності в зоні митного контролю. *Митна справа*. 2015. № 2. Частина 2. Книга 2. С. 139–143.
5. Додін Є.В. Правові основи митної справи в Україні. *Митна справа*. 2004. № 5. С. 6–18.
6. Міщенко І.В. Публічно-приватна дихотомія митного права: теоретико-методологічні та практичні аспекти. *European Political and Law Discourse*. 2022. № 4. С. 52–59. DOI: 10.46340/epdpd.2022.9.4.5
7. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48, ст. 552.
8. Regulation (EU) № 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02013R0952-20200101>.
9. Antov M. The role and importance of customs representation to the customs control system in the Republic of Bulgaria. *World Customs Journal*. 2020. Volume 14. № 1. P. 17–30. URL: <https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%2014%2C%20Number%201%20%28Apr%202020%29/1897%2001%20WCJ%20v14n1%20Antov.pdf>

10. Yang J. What does it mean to have a direct or indirect representative for customs clearance in the UK? *Customs Compliance & Risk Management*. 2021. Issue 9, June / July. URL: <https://www.customsclearance.net/en/articles/what-does-it-mean-to-have-a-direct-or-indirect-representative-for-customs-clearance-in-the-uk?authenticated=1>
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n5636>
12. Bachvarova, M. Predstavitelstvo i posrednichestvo v targovskite otnosheniya. 2006. Vol. 78. Varna: Yearbook. University of Economics.
13. Господарський кодекс України від 6.01.2003 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
14. Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності: Наказ Мінфіна від 27.09.2021 р. № 517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1672-21#top>
15. Проект Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» № 10411 від 16.01.2024 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43539>.
16. Antov M., Naujoké E., Pantazis A. Customs broker's profession: national peculiarities in the EU. *Customs Compliance & Risk Management*. 2022. Issue 15, June / July. URL: <https://www.customsclearance.net/en/articles/customs-brokers-profession-national-peculiarities-in-the-eu>

Sirko B. Customs representation in Ukraine in the context of adaptation to EU standards

The article is devoted to the analysis of the legal framework of customs representation related to the provision of customs services for the declaration of goods and commercial vehicles moving across the customs border of Ukraine. The author makes a comparative analysis of the relevant provisions of the Customs Code of Ukraine and the Union Customs Code. As a result of the comparison, the author concludes that different approaches to the regulation of customs representatives' activities are applied. In particular, the EU legislation uses a structure of two types of representation – direct and indirect. In Ukraine, there is no such distinction, and all customs representatives, acting on behalf of and in the interests of other persons, are liable as if they were acting on their own behalf. The author concludes that such liability is unjustified. Such an approach, in particular, the excessive burden on customs representatives, contradicts the basic principles of entrepreneurial activity. The author emphasises the need to reform the institute of representation, in particular, the need to bring it in line with EU standards. The author analyses the draft law on amendments to the Customs Code of Ukraine to adapt it to the requirements of the Union Customs Code, which is being considered by the Verkhovna Rada of Ukraine. The draft law revises the basic concepts of the representation institute, in particular the concept of a customs representative and a declarant, and more clearly delineates their duties and responsibilities. In addition, significant changes are planned to the legal regulation of customs brokerage activities, which is the basis for customs representation in Ukraine. It is stated that such activities will be more regulated by the state, especially in the context of access to the customs brokerage services market in Ukraine. However, the changes may reduce the financial burden on the providers of such services.

Key words: *customs representation, customs representative, declarant, customs broker, authorised person, direct representation, indirect representation.*